

Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung. 06.01.2010 г. 27 s.

11. ezhdunarodnoe sotrudnichestvo – put innovatsiy zdavoohraneniya Turkmenistana. Gosudarstvennoe informatsionnoe agentstvo Turkme–nistana (TDH) – Turkmenistan segodnya. 19 iyulya 2018 g. URL: [http://tdh.gov. tm/news/articles.aspx&article13780&cat15](http://tdh.gov.tm/news/articles.aspx&article13780&cat15).

12. Katharina Anschütz. The Contribution of Regional Development Cooperation to the Achievement of the Millennium Goals concerning Health Experience in the field of Financial Cooperation. *KfW Entwicklungsbank Position Paper*, May 2007. 6 p.

13. Mehrangez Tursunzoda. GTZ v Tadjhikistane zapustilo proekt po profilaktike VICH/SPIDa i narkomanii. *ASIA-Plus*. 7 iyulya, 2010 g.

14. Aigul Azimova. Education Matters: Empowering Young People to Make Healthier Choices. *Input Paper for 9th International Dialogue on Population and Sustainable Development*. October 19–20, 2011. 6 p.

15. Natsionalnaya programma reformyi zdavoohraneniya Kyirgyizskoy Respubliki «Manas taalimi» na 2006–2010 godyi/Utverzhdena postanovleniem Pravitelstva Kyirgyizskoy Respubliki ot 16 fevralya 2006 goda # 100. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/57155/10?cl=ru-ru>.

16. Ukreplenie sistem zdavoohraneniya. Uluchshenie reproduktivnogo zdorovya. Regionalnaya programma Zdravoohranenie v Tsentralnoy Azii. (Tehnicheskoe sotrudnichestvo 2012–2015).

Матеріал надійшов до редакції 11.10.2018 р.

УДК 355.01+327.8

Андрій Гачкевич,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри міжнародної інформації,

Національний університет «Львівська політехніка»,

79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12

a.hachkevych@gmail.com

ORCIDID0000-0002-8494-1937

ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА В НІКАРАГУА (1981–1988) КРІЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

У статті розглянуто питання ведення гібридної війни проти держави, на території якої відбувається збройний конфлікт між владою та опозиційними силами. У статті проведено аналіз утручання США в громадянську війну на території Нікарагуа (1981–1988), виходячи з наявності гібридних загроз. Розглянуто визначені на підставі мети дослідження завдання, пов'язані з характеристикою історико-політичних обставин конфлікту в Нікарагуа, обґрунтуванням наявності ознак ведення гібридної війни з боку США, а також виявленням незбройних компонентів нападу США на Нікарагуа. Важливу роль відведено матеріалам справи «Нікарагуа проти США», порушеної перед Міжнародним Судом ООН за військові й воєнізовані дії на території Нікарагуа. Обґрунтовано судження про те, що напад на Нікарагуа з боку США є прикладом гібридної війни. Установлено, що США брали участь у Громадянській війні в Нікарагуа в прямій та непрямій (шляхом підтримки контрас) формах. Показано багатосторонній характер агресії США, що

проявлялася не лише у військовій, але й в економічній та інформаційній сферах. Особливу увагу приділено невійськовим гібридним загрозам з огляду на висвітлення таких дій із боку США як торговельного бойкоту, впливу на міжнародні банки, антисандиністської пропаганди, розповсюдження інструкцій для повстанців, захоплення контролю над друкованими засобами масової інформації та ін. З'ясовано, що стан громадянської війни породжує сприятливі умови для розгортання гібридного наступу на територію держави. Крізь призму результатів проведеного дослідження підтверджується припущення щодо того, що стратегія гібридної війни має на меті підірвати легітимність влади держави в різних напрямках.

Ключові слова: *гібридна війна, громадянська війна, утручання у внутрішні справи, спір «Нікарагуа проти США», Громадянська війна в Нікарагуа, пропаганда.*

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Нині чи не кожен конфлікт, у тому числі внутрішньодержавного характеру, ведеться із застосуванням не лише звичайного озброєння, але й засобів невійськового походження, насамперед пов'язаних з інформаційною сферою. Цілком не випадково ефективне використання інформаційної зброї й успішне проведення інформаційних операцій стали важливими запоруками перемоги в будь-якому протистоянні, передусім на міжнародній арені. На початку XXI ст. навіть запроваджено до вжитку термін «гібридна війна», що відображає багатоаспектність процесів боротьби держав між собою. Приклади гібридних воєн можемо спостерігати і в історії XX ст., один із них обрано як предмет дослідження, а саме події 1980-х рр. на території Нікарагуа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ураховуючи те, що інструментарій гібридної війни, яка ведеться проти України на сучасному етапі, уключає й методи невійськового впливу, необхідність розуміння інформаційної та інших складників гібридної війни, на підставі її аналізу задля розробки заходів із протидії агресору, зумовлює особливу актуальність порушеного питання. Особливий інтерес українських учених до проблем гібридної війни, що зумовлений необхідністю осмислення й пояснення тих складних реалій, у яких сьогодні, на жаль, опинилася Українська держава, матеріалізувався у великій кількості відповідних наукових публікацій (В. Горбулін, Г. Динис, Є. Магда, І. Руценко та ін.). Відзначимо, що тематику гібридної війни також активно розробляли й іноземні вчені, серед яких – Д. Кілкулєн, Г. Ласконяріс, В. Немет, Ф. Хофман, А. Якобс.

Формулювання цілей та завдань статті. Навіть на підставі поверхового ознайомлення з концепцією гібридної війни можна зробити припущення щодо того, що в умовах громадянської війни виникають сприятливі обставини для гібридного нападу на цю державу з боку іноземної держави. Однак досі в українській науці не зроблено спроби розглянути крізь призму концепції гібридної війни події в Нікарагуа, а тому **мета цієї статті** – визначити аналіз громадянської війни на території Нікарагуа в 1981–1988 рр. на предмет виявлення гібридних загроз. Для досягнення мети поставлено такі **завдання**: охарактеризувати історико-політичні обставини конфлікту в Нікарагуа,

обґрунтувати наявність ознак ведення гібридної війни з боку США, а також розглянути незбірні компоненти нападу США на Нікарагуа.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У контексті нашого дослідження короткий історичний екскурс дасть змогу описати ті обставини, які характерні для Нікарагуа до й під час 1980-х рр. Від 1930-х до кінця 1970-х рр. державу очолювали представники клану Сомоса, правління яких було авторитарним. При цьому чинну владу підтримували США, які розглядали Нікарагуа як союзника в боротьбі з комунізмом. У таких умовах зароджується Сандиністський фронт національного визволення (далі – СФНВ), мета якого – боротьба з правлячим режимом. Завдяки реалізації тактики партизанської боротьби, удаючись до таких прийомів, як захоплення заручників і громадянські безлади, рух набуває поширення по цілій країні. Режим Сомоси повалено в 1979 р. До влади прийшли представники опозиційних сил, які підтримують соціалістичні реформи та формують Раду Управління Національною реконструкцією (оригінальна назва – «*Juntade Gobiernode Reconstrucción Nacional*»), до складу якої належать здебільшого представники СФНВ. Цікаво, що така форма правління, на думку Д. Клоуза, не являла собою ані конституційної демократії, де діє верховенство права, ані диктатури пролетаріату [1, с. 22].

Починаючи від 1980 р., на території Нікарагуа формується нова опозиційна сила, що об'єднує противників владної еліти, які не підтримують ідею наближення політичного режиму до соціалістичних зразків. Поступово рухи протесту набувають масового характеру. Події 1980-х рр. стають дуже важким періодом в історії Нікарагуа, адже саме тоді триває громадянська війна, яку проти збройних сил держави ведуть опозиційні угруповання, відомі як «контрас». Загалом збройний конфлікт «коштував» країні понад 60 000 людських жертв і 178 млрд дол. збитків [2]. Лише в 1988 р. розпочинаються переговори між Д. Ортегою, обраним у 1985 р. президентом Нікарагуа, та лідерами контрас щодо мирного вирішення внутрішньодержавного конфлікту, у результаті яких збройні дії припиняються. Громадянську війну в Нікарагуа (1981–1990), яка відображала ідеологічне протистояння між Радянським Союзом і США, можна розглядати як один із важливих епізодів холодної війни. Відзначимо, що радянська влада надавала підтримку чинній владі, яка спиралася на СФНВ, тоді як США підтримували опозиційний рух у цілому та «контрас» зокрема.

Після президентських виборів 1980 р. у США, на яких переміг Р. Рейган, на відміну від попереднього президента Дж. Картера, адміністрація якого надавала допомогу уряду Нікарагуа після революції, новообраний заявив про те, що проведення воєнізованих операцій проти Нікарагуа є питанням національної безпеки США [3, с. 342]. Обставини подальшого втручання США в громадянську війну на території Нікарагуа відображені у висновках Міжнародного Суду ООН (далі – Суду), до якого в 1984 р. звернулася Нікарагуа, звинувачуючи США в порушенні норм міжнародного права («Справа провійськові та воєнізовані дії

на території й проти Нікарагуа» – «Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua»). Цікаво, що США намагалися виправдати свою інтервенцію в Нікарагуа правом на колективну самооборону, згідно з яким кожна держава має право протидіяти агресору, який учинив напад проти держави-союзниці, у цьому випадку – Сальвадору. Однак Суд не взяв до уваги такого пояснення, адже право на самооборону виникло б у цій ситуації за умови безпосередніх збройних нападів із території Нікарагуа.

Рішення, винесене Судом у цій справі в 1986 р., підтверджує те, що США, у супереччя міжнародно-правовим нормам, надавали підтримку контрастам, здійснюючи їх навчання, озброєння, забезпечення провіантом чи іншим способом заохочуючи, підтримуючи й надаючи допомогу військовим і воєнізованим діям у Нікарагуа. Крім того, США вчиняли стосовно Нікарагуа такі міжнародно-протиправні дії, як збройні напади, незаконне вторгнення в повітряний простір, мінування внутрішніх і територіальних вод, оголошення ембарго на торгівлю з Нікарагуа 1 травня 1985 р. та ін. [4]. Досить категоричну оцінку отримали дії США не лише від Суду, але й від представників доктрини, зокрема з країн пострадянського простору. «За вісім років війни (1981–1989 рр.) між контрастами, які базувалися на території сусідніх країн, і сандіністами загинула велика кількість людей, десятки тисяч залишилися каліками, величезну шкоду заподіяно економіці. Неоголошена війна проти Нікарагуа, яку фактично очолили США, уключала широку антисандіністську пропаганду, дипломатичну ізоляцію, економічну блокаду, військові операції “контрас”, а також постійне антисандіністське стимулювання сусідніх із Нікарагуа держав» [5, с. 420].

Чи правильним є припущення автора, відповідно до якого підтверджене Судом утручання США у внутрішні справи Нікарагуа в порушення принципу суверенітету, яке супроводжувалося застосуванням сили, є прикладом гібридної війни? Одним із перших концепцій гібридної війни у своїх працях запропонував Ф. Хофман у другій половині 2000-х рр., наголошуючи на тому, що гібридні загрози поєднують у собі застосування звичайного озброєння та використання іррегулярних збройних формувань, а також учинення терористичних актів і застосування кримінальних елементів для досягнення поставлених політичних цілей [6, с. 24]. Цікаво, що слово «гібридизація», від якого походить прикметник «гібридний», означає «схрещування різних видів рослин і тварин із метою одержання якісно нових, кращих нащадків» [7, с. 180]. Характерним для ведення воєн у ХХІ ст. є змішування різних способів впливу на іншу державу, що не обмежуються збройними силами й звичайним озброєнням, а включають цілий спектр дій, які відрізняються між собою не лише за суб'єктами вчинення (армія держави, іррегулярні збройні сили, терористичні угруповання, громадські організації тощо), але й за сферами активності (військова, економічна, політична, інформаційна та ін.). Для гібридної війни, на думку А. Якобса й Г. Ласконяріса, характерні декілька особливостей. По-перше, «стирання межі між військовим і цивільним», що проявляється у використанні таких засобів, як збройна сила, технології, злочинність, тероризм, економічний тиск, гуманітарні й релігійні засоби,

розвідка, саботаж, дезінформація [8, с. 2]. По-друге, учасниками гібридних воєн виступають, крім держав, недержавні актори, які в багатьох випадках перебувають у зв'язках, зокрема типу «клієнт–спонсор», із державами. По-третє, ведення гібридної війни, на відміну від конвенційної (або традиційної), не обмежується визначеним територіально полем бою (територією або частиною території держави), натомість часто охоплює декілька вимірів, насамперед сферу засобів масової інформації. На думку вчених, головним наміром цієї стратегії є ізолювання й ослаблення противника завдяки підриванню легітимності його влади в різних напрямках [8, с. 2–3].

Участь США у внутрішньодержавному конфлікті на території Нікарагуа здійснювалась у двох формах – прямій та непрямій. З одного боку, спецагенти Центрального розвідувального управління (далі – ЦРУ) здебільшого в період 1981–1984 рр. у порушення суверенітету Нікарагуа проводили мінування та інші напади на порти держави, її нафтові установки та військову-морську базу. З іншого боку, опір чинили озброєні загони контраст, які, залежачи від офіційної політики США, підтримували контакти з ЦРУ й отримували фінансування за рішенням Сенату [9]. Хоча Суд не визнав факту, що саме США створили ці формування, проте підтвердив активне сприяння їхній діяльності з боку США, а також безпосередній вплив на стратегію та тактику боротьби. Під час судових слухань допитано за ініціативою Нікарагуа Л. Карріона, відомого політичного й військового діяча, який брав активну участь у діяльності СФНВ. У своїх свідченнях він стверджував, що повстанці отримували чіткі вказівки з приводу того, яким чином вести боротьбу, а також керувалися спеціально підготовленою ЦРУ інструкцією під назвою «Психологічні операції у партизанській війні». За його словами, ця інструкція мала на меті ознайомити опозиційні сили з тим, яким чином удаватися до тактики терору, забезпечуючи її максимальну ефективність. Серед прийомів, які пояснювалися в брошурі, він виділив декілька з-поміж тих, що згадані в розділі 3: «Явний та неявний терор» («Implicitand Explicit Terror») «Вибіркове застосування насилля в цілях пропаганди» («Selectiveuse of violenceforpropagandaeffects»). Він указав на те, що ці положення покликані відштовхнути населення від підтримки уряду, зважаючи на створення атмосфери терору й страху. Серед конкретних вказівок, про які знав військовий, названо заклики убивати мирних суддів, поліцейських і відомих діячів у Нікарагуа та рекомендації щодо того, як сфабрикувати вбивства для досягнення поставлених цілей. Інструкцію розповсюджено накладом понад 2000 екземплярів серед військових підрозділів контраст. Цікаво, що, за словами Л. Карріона, кожен солдат повинен був ознайомитись із положеннями інструкції, а командир відповідного підрозділу – забезпечити це ознайомлення. Військовий також наводить приклади того, як виконувалися положення Інструкції. Наприклад, у травні 1984 р. в місцевості Саслая повстанці захопили в полон селянську спільноту та вбили 34 особи, уключаючи п'ять жінок і дев'ять дітей. Як виявилось, вони були родичами народної міліції, а деякі з них також належали

до організації, що підтримувала уряд [10, с. 17–18].

Крім військової, США здійснювали наступ і в інших галузях. Наприклад, намагались ослабити економічну систему Нікарагуа, що можна обґрунтувати не лише величезними фінансовими збитками від багаторічної війни, але й бідністю нікарагуанського народу в цілому. Адміністрація Р. Рейгана впливала на міжнародні банки (Міжамериканський банк розвитку та Світовий банк), намагаючись не допустити надання позик Нікарагуа. Крім того, США зменшили більш ніж на 90 % імпорт нікарагуанського цукру в 1982 р. [11]. Вони оголосили торговельний бойкот Нікарагуа 1 травня 1985 р., що забороняв американським компаніям імпортувати товари з цієї країни. Відзначимо, що деякі компанії США, підтримуючи ідею недоцільності втручання у внутрішні справи іншої держави, під впливом активної позиції об'єднань споживачів, таки порушували вимоги бойкоту та продовжували торгівлю з Нікарагуа. Скажімо, компанії «Thanksgiving Coffee» й «Equal Exchange» у 1985–1986 рр. імпортують каву з Нікарагуа, а власник однієї з них у 1985 р. після подорожі до Нікарагуа та знайомства з активістами просандиністської організації, навіть змінює слоган на «NotJust a Cup, but a JustCup» (А. Г. – «Це не звичайна чашка кави, а чашка заслуженої кави»). Із кожного долара від продажу нікарагуанських бобів він передавав 50 центів на підтримку чинної влади [12, с. 6].

Антисандиністська пропагандистська діяльність США мала на меті переконати не тільки населення обох країн, але й усю міжнародну спільноту в тому, що в Нікарагуа встановилася «репресивна комуністична диктатура», яка переслідує католицьку церкву, а також прагне перетворити державу в «тоталітарну темницю» [11]. У складі Ради національної безпеки США створено спеціальний підрозділ, який займався розповсюдженням пропаганди. Відзначимо, що свій наступ в інформаційній сфері США здійснювали через одну з найпопулярніших у той час нікарагуанських газет під назвою «LaPrensa». Описаний Ф. Лендісом механізм, на підставі якого проводили операції із захоплення газет, із метою впливу на громадську думку як інструмент дестабілізації застосовували ЦРУ не лише в Нікарагуа, але й у Чилі та Ямайці. Важливу роль у цьому процесі відігравала пов'язана з ЦРУ Міжамериканська асоціація преси, яка надавала свою підтримку газетам тих держав, свобода преси у яких перебувала під загрозою. Реформування газет спричиняло звільнення великої кількості працівників, модернізацію обладнання для друку, зміну формату головних сторінок. Заголовки ставали сенсаційними, велику увагу приділяли локальним катастрофам; інформацію подавали в негативному для суспільства ключі ситуацію в державі представляли як економічний і соціальний хаос. Звісно, що відповідальність за такий стан речей покладали як на ідеологію, яку підтримує уряд, так і на сам уряд [13, с. 6].

Отже, події в Нікарагуа в 1980-х рр. підтверджують, що розгортання громадянської війни в державі створює сприятливі умови для гібридного наступу на неї. При цьому саме наявність опозиційних сил, які ведуть боротьбу з владою та потребують якомога більше ресурсів і коштів, забезпечує відповідність одній із найважливіших ознак гібридної війни – участі не тільки держави, але й інших суспільно-політично активних суб'єктів, які підтримуються державою-агресором. Досліджувана ситуація з позиції критерію учасників наступу є спрощеною моделлю гібридної війни, тому що, крім держави-агресора, боротьбу проти іноземної держави ведуть формування повстанців, об'єднані ідеєю повалення державної влади. Натомість гібридні війни сьогодення відбуваються з додатковим залученням не лише озброєних груп людей, які часто приховують свій статус і не належать до партизанських загонів у традиційному розумінні цього терміна (доцільно взяти за основу II Додатковий протокол 1977 р.), але й міжнародних та громадських організацій, діяльність яких у вигляді санкцій, акцій протесту та ін. може істотно послаблювати державну владу.

Стратегія гібридної війни реалізовується як у процесі вже наявного внутрішньодержавного збройного конфлікту, так і з моменту сприяння зародженню рухів протесту. В обставинах, коли боротьба проти влади має стихійний характер і, на відміну від збройних сил держави, де існує чітка ієрархія, опозиційні є погано організовані, виступають інструментом для досягнення ними бажаних для держави, яка проводить гібридний наступ, результатами стають неформальні інструкції, що містять сформульовані відповідно до очікувань повстанців указівки до дій (наприклад «Психологічні операції у партизанській війні» для контраст). Оскільки здійснення США підтримки опозиційних сил (навчання, озброєння, забезпечення провіантом тощо) було встановленим, що підтверджували відповідні публічні розпорядженнями, то існував видимий причинно-наслідковий зв'язок між офіційною політикою держави й діями повстанців. Проте на сучасному етапі, зокрема зважаючи на аналіз кібератак як загроз національній безпеці в різних державах світу, причетність іноземних держав до відповідних нападів, хоча й виглядає повністю вмотивованою, але не є очевидною. Натомість, за аналогією з особою як суб'єктом права, держава може скористатися «презумпцією невинуватості». У багатьох випадках розпорядження від імені органів державної влади не опосередковуються документальним підтвердженням або зафіксовані в документах з обмеженим доступом. І це лише одна з причин того, чому провокування гібридних загроз конкретною державою довести проблематично.

Ведення гібридної війни проти Нікарагуа передбачало багатосторонній напад, у поле бою перетворилася не лише територія держави, але й інформаційне середовище та економічна система. Сьогодні внаслідок формування міжнародного інформаційного простору в держав з'являються нові можливості для агресії в інформаційній сфері. Порівнюючи події в Нікарагуа з прикладами гібридних воєн ХХІ ст., не можемо не відзначити те, що засобами реалізації інформаційної

політики держави-агресора, спрямованої на дискредитацію чинної влади, тоді виступали засоби масової інформації, передусім газета «La Prensa». У наш час здійснення впливу на свідомість населення не вимагає контролю над найбільш популярними газетами, телеканалами й радіостанціями в країні, натомість може відбуватися через ресурси Всесвітньої мережі Інтернет, у тому числі зусиллями «армії тролів». За таких обставин рішення органів державної влади Нікарагуа закрити газету, яке приймалося п'ять разів щодо «LaPrensa» в 1979–1982 рр. із міркувань необхідності захисту національних інтересів, а також численні спроби обмежувати розповсюдження газети до 1986 р. за антисандиністські публікації, не ліквідувало б гібридних загроз [14, с. 42]. Звісно, що заборона Інтернету на території держави, хоча й не є нездійсненою, як показує досвід Північної Кореї, але має більш небезпечні для держави наслідки міжнародної ізоляції через порушення принципу свободи слова, ніж ті, які заподіює наступ в інформаційній сфері. Вразливим місцем держави, яка потерпає від гібридної війни, є її економічна система. Зробити державу банкрутом – це чи не найбільша шкода, яка може бути завдана їй. Зрештою, вивчення економічного компонента гібридної війни, як і інформаційного, на основі узагальнення досвіду подій 1980-х рр. заслуговує більш детального розгляду як предмет окремого дослідження.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, під час громадянської війни в Нікарагуа (1981–1988) США реалізували політику гібридної війни, яка, щоправда, отримала своє концептуальне закріплення значно пізніше. Відповідно до доктринальних засад гібридний наступ має на меті ослабити чинну владу, при цьому держава-агресор використовує різні засоби та прийоми, які включають залучення якнайбільшої кількості суспільно-політичних суб'єктів і передбачають реалізацію можливостей військової, економічної, інформаційної та інших сфер. Із позиції практики, на відміну від гібридних воєн ХХІ ст., події в Нікарагуа можна схарактеризувати як гібридну війну «попереднього покоління», яка велася за допомогою партизанських загонів, звичайної зброї, економічного тиску, пропаганди й традиційних засобів масової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. From Revolutionary Movements to Political Parties: Cases from Latin America and Africa / K. Deonandan, D. Close, G. Prevost, Eds. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
2. Timeline: Nicaragua. URL: https://web.stanford.edu/group/arts/nicaragua/discovery_eng/timeline.
3. Kammerhofer J. The US Intervention in Nicaragua – 1981–88. The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach. Oxford: Oxford University Press, 2018. P. 342–360.
4. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/70/judgments>.
5. Блищенко И. П., Солнцева М. М. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX – начало XXI века). Москва: Городец, 2005.
6. Banasik M. How to Understand the Hybrid War. *Securitologia*. № 1. 2015. P. 19–34.

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Т. Бусел, Київ: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2004.
8. Jacobs A., Lasconjarias G. NATO's Hybrid Flanks: Handling Unconventional Warfare in the South and the East. *Research Paper (NATO Defense College)*. № 112. 2015. P. 1–12.
9. CIA Helped To Mine Ports In Nicaragua. URL: https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1984/04/07/cia-helped-to-mine-ports-in-nicaragua/762f775f-6733-4dd4-b692-8f03c8a0aef8/?utm_term=.d37a2ab0b8e2.
10. Military and Paramilitary Activities in und against Nicaragua(Nicaragua v. United States of America). *Merits, Judgment*. I.C.J. Reports. 1986. P. 14.
11. Guzman T. A. The CIA's Dirty War in Nicaragua. URL: <https://www.globalresearch.ca/the-cias-dirty-war-in-nicaragua/5629008>.
12. Linton A. Fair Trade from the Ground Up: New Markets for Social Justice, Seattle: University of Washington Press, 2012.
13. Landis F. «CIA Psychological Warfare Operations. *Case Studies in Chile, Jamaica and Nicaragua. Science for the People*. № 14. 1982. P. 6–11.
14. Metoyer C. C. Women and the State in Post-Sandinista Nicaragua. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000.

THE NICARAGUAN CIVIL WAR (1981–1988) AND THE CONCEPT OF A HYBRID WARFARE

The article has been dedicated to the question of hybrid warfare sunder the conditions of internalarmed conflicts between government and opposition. Taking into considerations hybrid threats the author has analyzed the interference of the US in the Nicaraguan Civil War (1981–1988). The article considers the following tasks: the characteristics of historical and political circumstances of the conflict in Nicaragua, the proper justification of a hybrid war leading by the US and the examination of non-military components of the US aggression against Nicaragua. Materials on Nicaragua v. United States ICJ's case (Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua) have played an important role in the course of the research. The author has shown that events in Nicaragua might be regarded as an example of a hybrid war regarding the conceptual features of hybrid wars. The participation of the US in the Nicaraguan Civil War in direct and indirect forms (influencing the rebel groups of contras) has been described. The author has explained multi-sided attack of the US, which was conducted in military, economic and information fields. Special attention has been drawn to non-military actions organized and fulfilled by the US, e.g. trade boycott, putting pressure on international banks, anti-Sandinista propaganda, the distribution of manuals for guerillas, taking control of printed mass-media. The state of a civil war has been considered as a favorable situation for hybrid threats to emerge. The article has provided reasoning for taking advantage of a hybrid war by a foreign state aimed at undermining state power.

Key words: hybrid war; civil war; the intervention in domestic affairs; Nicaragua v. United States case; The Nicaraguan Civil War; propaganda.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. From Revolutionary Movements to Political Parties: Cases from Latin America and Africa / K. Deonandan, D. Close, G. Prevost, Eds. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
2. Timeline: Nicaragua. URL: https://web.stanford.edu/group/arts/nicaragua/discovery_eng/timeline.
3. Kammerhofer J. The US Intervention in Nicaragua – 1981–88. The Use of Force in International Law: A Case-Based Approach. Oxford: Oxford University Press, 2018. P. 342–360.
4. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/70/judgments>.

5. Blishchenko I. P., Solntseva M. M. *Regional. Conflicts and International Law (the Second Half of the XX – the Beginning of the XXI Century)*. Moscow: Horodets, 2005.
6. Banasik M. How to Understand the Hybrid War. *Securitologia*. № 1. 2015. P. 19–34.
7. Big Interpretive Dictionary of Modern Ukrainian Language / Busel V.T., Ed. Kyiv: Irpin: VTF «Perun», 2004.
8. Jacobs A., Lasconjarias G. NATO's Hybrid Flanks: Handling Unconventional Warfare in the South and the East. *Research Paper (NATO Defense College)*. № 112. 2015. P. 1–12.
9. CIA Helped To Mine Ports In Nicaragua. URL: https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1984/04/07/cia-helped-to-mine-ports-in-nicaragua/762f775f-6733-4dd4-b692-8f03c8a0aef8/?utm_term=.d37a2ab0b8e2.
10. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). Merits, Judgment. I.C.J. Reports. 1986. P. 14.
11. Guzman T. A. The CIA's Dirty War in Nicaragua. URL: <https://www.globalresearch.ca/the-cias-dirty-war-in-nicaragua/5629008>.
12. Linton A. *Fair Trade from the Ground Up: New Markets for Social Justice*. Seattle: University of Washington Press, 2012.
13. Landis F. CIA Psychological Warfare Operations. *Case Studies in Chile, Jamaica and Nicaragua. Science for the People*. № 14. 1982. P. 6–11.
14. Metoyer C. C. *Women and the State in Post-Sandinista Nicaragua*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000.

Матеріал надійшов до редакції 17.10.2018 р.

Nataliya Dzhygalyuk,

4th year student of Specialty «International relations»,
Faculty of International Relations,
Lesya Ukrainka Eastern European National University

MAIN IMPACTS ON THE SYRIA'S CRISIS

The historical background that have influenced the Syria's crisis is described, geographical position and demographic composition that makes Syria a convenient base for opposition forces, political contacts between France, Great Britain and Russia considering the situation in Syria are characterized. The attention is focused on the prerequisites that have lead to the crisis in Syria including both inner and external factors.

In the article is mentioned two unsolved territorial disputes: the Shebaa Farms and Hatay region. Another issue, that makes Syria more diverse is Kurdish question. Colonial powers divided Middle East by not existing borders. It has led Egypt and Syria to unite and establish the United Arab Republic. One more important question is coup d'état, which was led by representatives of the military elite Salah Jadid, Hafez al-Assad, Salim Hatum, Mustafa Tlas.

The author mentioned that the civil war in Syria is mistakenly considered to be a religious conflict. The origins of the Syrian vulnerability derive not from the sectarian divisions. In fact the deterioration of situation in Syria hugely depended on social and economic factors.

Another important issue discussed in the article is that Bashar's rulling led to the so-called Damascus Spring, which represented the most important civil society mobilization preceding